

ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΕΜΠΤΗ 1 ΙΟΥΝΙΟΥ 2000
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Μια σημαντική πρόκληση στο ξεκίνημα του 21ου αιώνα είναι με ποιον τρόπο θα διαφυλαχθούν τα ιδανικά της ειρήνης, της ελευθερίας και της κοινωνικής δικαιοσύνης. Η απάντηση είναι: κατάλληλη αγωγή και παιδεία. Το ίδιο ισχύει για τα ηθικά διλήμματα που θέτει η ασύλληπτη επιστημονική πρόοδος (κλωνοποίηση, παραγωγή ανθρώπινων εμβρύων, μεταλλαγμένα προϊόντα, οικολογικές καταστροφές κ.ά.). Το κράτος πρόσφερε ως τώρα εκπαίδευση και λιγότερο παιδεία. Η ευρύτερη καλλιέργεια είναι προσωπική κατάκτηση που απαιτεί θυσίες. Η δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση μετατοπίζει το κέντρο βάρους από το κράτος στο άτομο, το οποίο οφείλει να έρθει σε επαφή με πολλούς τομείς γνώσης σε διάφορες μορφές της. Η μετάβαση από την τοπική στην παγκόσμια κοινωνία προϋποθέτει γλωσσομάθεια, ανοχή στη διαφορετικότητα και στον πολυπολιτισμό, πνεύμα συνεργασίας και συναδέλφωσης στο "παγκόσμιο χωριό", στο οποίο έχει μεταβληθεί ο πλανήτης μας. Και εδώ στην Ελλάδα έχουν γίνει ορατές οι πολλαπλές όψεις της παγκοσμιοποίησης στην κοινωνιολογική και οικονομική εκδοχή της. Τα όρια των εθνικών κρατών, στην παραδοσιακή μορφή τους, εξαλείφονται, καθώς διακινούνται εκατομμύρια άνθρωποι, αγαθά και ιδέες με απίστευτη ταχύτητα. Η εμμονή όμως στα οικονομικά συμφέροντα και στους κανόνες της ελεύθερης αγοράς, η επιβολή του καταναλωτικού προτύπου της αφθονίας, το διευρυνόμενο χάσμα ανάμεσα στα φτωχά και στα πλούσια κράτη, η κρίση της δημοκρατικής συμμετοχής και του κράτους πρόνοιας, η κοινωνική περιθωριοποίηση και ο αποκλεισμός και τόσα άλλα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο κόσμος δημιουργούν κλίμα ανησυχίας για το μέλλον.

Η αισιοδοξία για την πορεία του κόσμου κατά την τρίτη χιλιετία μπορεί να προκύψει από τον επαναπροσδιορισμό του ρόλου και της αποστολής της εκπαίδευσης. Το παλιό μοντέλο που ισχύει ακόμη στην Ελλάδα και το οποίο στηρίζεται σε ποσοτικά κριτήρια (συσσώρευση γνώσεων στο παραδοσιακό γνωσιοκεντρικό σχολείο) πρέπει να αντικατασταθεί από ποιοτικά κριτήρια. Η απλή παροχή γνώσεων δεν ωφελεί πια. Οι μαθητές και οι φοιτητές, όπως και κάθε άνθρωπος, πρέπει να μάθουν να αξιοποιούν τις ευκαιρίες για μάθηση, που τους δίνονται σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους.

Στην έκθεση, της Διεθνούς Επιτροπής της UNESCO για την εκπαίδευση στον 21° αιώνα τονίζεται ότι η δια βίου εκπαίδευση πρέπει να στηρίζεται στους παρακάτω τέσσερις πυλώνες, που αποτελούν διαφορετικά είδη μάθησης: 1.

Μαθαίνω πώς να αποχτώ τη γνώση, συνδυάζοντας ικανοποιητικά μια ευρύτατη γενική παιδεία με τη δυνατότητα εμβάθυνσης σε ορισμένα θέματα. 2. Μαθαίνω να ενεργώ με τέτοιον τρόπο, ώστε να αποκτώ όχι μόνο επαγγελματική κατάρτιση αλλά και γενικότερα τη δυνατότητα να αντιμετωπίζω διάφορες καταστάσεις και να εργάζομαι αρμονικά σε ομάδες. 3. Μαθαίνω να συμβιώνω, κατανοώντας τους άλλους και έχοντας επίγνωση των κοινωνικών αλληλεξαρτήσεων -συμβάλλοντας στην πραγματοποίηση κοινών δράσεων και στη διευθέτηση των συγκρούσεων-, με σεβασμό στις αξίες του πλουραλισμού, της αμοιβαίας κατανόησης και της ειρήνης. 4. Μαθαίνω να ζω με τέτοιον τρόπο, ώστε να αναπτύσσω την προσωπικότητά μου και να μπορώ να ενεργώ με μεγαλύτερη αυτονομία και περισσότερη κρίση και προσωπική υπευθυνότητα. Για τον λόγο αυτόν η εκπαίδευση δεν πρέπει να παραμελεί την ανάπτυξη των ατομικών δυνατοτήτων, τη μνήμη, τη λογική κρίση, την αίσθηση του ωραίου, τις φυσικές ικανότητες του ατόμου και τη δεξιότητα της επικοινωνίας, με παράλληλη ευαισθησία στη χρήση της μητρικής γλώσσας.

(Κείμενο από τον ημερήσιο τύπο)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Το παραπάνω άρθρο δημοσιεύθηκε πρόσφατα σε εφημερίδα. Να παρουσιάσετε στην τάξη σας το περιεχόμενο του άρθρου αυτού με μια περίληψη 100 - 120 λέξεων.

Μονάδες 25

B1. Με ποια νοηματική σχέση συνδέονται μεταξύ τους η πρώτη και η δεύτερη παράγραφος του κειμένου; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 5

B2. Να αναλύσετε τη δομή της τελευταίας παραγράφου (δομικά στοιχεία/μέρη, τρόπος /μέθοδος ανάπτυξης).

Μονάδες 5

B3. "Η μετάβαση από την τοπική στην παγκόσμια κοινωνία απαιτεί ...".

α) μόνο την εκμάθηση της μητρικής γλώσσας

β) ανεξαρτησία και αυτονομία δράσης

γ) αποδοχή κάθε κοινωνικής και πολιτισμικής ιδιαιτερότητας

δ) καλλιέργεια τοπικιστικού πνεύματος.

Ποια από τις παραπάνω φράσεις (α, β, γ, δ) συμπληρώνει σωστά, σύμφωνα με το κείμενο, το νόημα της πρότασης που σας δίνεται; Να τη γράψετε στο τετράδιό σας και να αιτιολογήσετε με συντομία την επιλογή σας.

Μονάδες 5

B4. Να αποδώσετε σε 5-6 σειρές το νόημα της παρακάτω φράσης του κειμένου: "Το κράτος πρόσφερε ως τώρα εκπαίδευση και λιγότερο παιδεία".

Μονάδες 5

B5. Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: Συμμετοχή, τοπική, ταχύτητα, αφθονία, ανευθυνότητα.

Μονάδες 5

Γ. Τώρα που έφτασε η στιγμή της αποφοίτησής σας από το Λύκειο, αξιοποιώντας τις εμπειρίες της σχολικής σας ζωής, να γράψετε μια επιστολή προς τον Υπουργό Παιδείας, στην οποία να διατυπώνετε τεκμηριωμένα τις απόψεις σας για τις αλλαγές που θα θέλατε να γίνουν στο σχολείο, προκειμένου αυτό να ανταποκρίνεται αποτελεσματικότερα στις απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας. (500 - 600 λέξεις).

Μονάδες 50

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζόμενους)

Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). Τα θέματα να μην τα αντιγράψετε στο τετράδιο.

Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Καμιάν άλλη σημείωση δεν επιτρέπεται να γράψετε.

Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.

Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα.

Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.

Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.

Χρόνος δυνατής αποχώρησης : Μία (1) ώρα μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ!

ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 5 ΙΟΥΝΙΟΥ 2000
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ
ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ :
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ - ΕΚΦΡΑΣΗ - ΕΚΘΕΣΗ

Το νόημα του σπιτιού

Η πολυκατοικία, αναφέρθηκα σε τούτο το θέμα πολλές φορές, είναι ένα από τα χαρακτηριστικότερα πρόσωπα του αιώνα μας. Σε τελευταία ταξίδια μου διαπίστωσα πως ο θεσμός της πολυκατοικίας επεκτείνεται, και με ραγδαίο ρυθμό, και στα επαρχιακά κέντρα, ακόμη και στις λιγάνθρωπες κωμοπόλεις, όπου καμιά αναπόφευκτη ανάγκη δεν φαίνεται να τον υπαγορεύει. Έτσι σιγά σιγά το νόημα του σπιτιού μεταβάλλεται. Δεν είναι που η αρχιτεκτονική διαρρύθμιση υπακούει σε άλλους προσανατολισμούς και πραγματοποιεί άλλα δεδομένα σαν τέχνη υπηρετική του καθημερινού βίου. Είναι και που η καθιερωμένη αντίληψη του σπιτιού υποχωρεί σε άλλες αντιλήψεις διαμορφωμένες κατά τις συνθήκες που δεν υπήρχαν άλλοτε.[...]

Η αλήθεια είναι πως και γενικότερα δεν έχει ακόμη δημιουργηθεί μια αισθητική της πολυκατοικίας. Οι δοκιμές διαδέχονται τις δοκιμές. Η ομοιομορφία, η ισοπέδωση είναι ένας από τους θεμελιώδεις κανόνες του πολιτισμού μας. Αλλ' απομένει το ερώτημα: η πολυκατοικία είναι ή δεν είναι σπίτι; Φρονώ και τώρα, ύστερ' από πολλές προσπάθειες που έκανα, για να μπορέσω να συμφιλιωθώ μαζί της, πως σπίτι δεν είναι. Γιατί, όταν λέμε «σπίτι», δεν εννοούμε μόνο μια κατασκευή, αλλά κι ένα ψυχικό γεγονός. Η πολυκατοικία δεν είναι ψυχικό γεγονός. Είναι μια έκφραση ψυχρής αριθμητικής, ένα στατικό συγκρότημα¹. Για τούτο και οι πολιτείες, που θέλουν να διατηρήσουν την παράδοσή τους, το ύφος τους, το χρώμα τους, την εξορίζουν στα κράσπεδά τους, στα περίχωρά τους, σε [καινούριες] γειτονιές. Εμείς, αλλοπρόσαλλοι πάντα και καινοθήρες², και όπου υπάρχει κάποια παράδοση, δηλαδή κάποιος εσωτερικός χώρος, κάποια σύνδεση με τον ιστορικό εαυτό μας, φυτεύουμε κατάστηθά της κακόγουστα χτίσματα και καταστρέφουμε κάθε δυνατότητα εναρμόνισης των νέων μορφών με τα σταθερά αισθητικά δεδομένα³ [...]

Το σπίτι είναι ένα αντιφέγγισμα του εσωτερικού ανθρώπου. Το σπίτι έχει ρίζες. Το σπίτι προσφέρει το αίσθημα της

βεβαιότητας, της ασφάλειας. Είναι ένα άσυλο, ένα καταφύγιο της προσωπικής ζωής. Μέσα στο σπίτι κατοικούν οι πρόγονοι, διατηρείται η συνέχεια της γενιάς, οι κάμαρές του γεμίζουν θύμηση, το κάθε αντικείμενο έχει την ιστορία του. Η πολυκατοικία υπηρετεί την προχειρότητα, την υλική ανάγκη, ανήκει στον καλπασμό του καιρού. Δεν ανταποκρίνεται στα βασικά αιτήματα της προσωπικής ζωής. Η πολυκατοικία είναι σταυροδρόμι, είναι τρίστρατο, αγορά, δημόσιος χώρος. Προσφέρει μερικές, και σημαντικότερες βέβαια, βιοτικές ανέσεις και δυσκολεύει, από την άλλη πλευρά, την ανάσα. Ο ένοικος δεν την εξουσιάζει, της παραδίνεται. Γίνεται ένας δεσμώτης. Αισθάνεται πως είναι υποχρεωμένος να κυκλοφορεί σ' έναν απέραντο κομματιασμένο χώρο, όπου δεν έχει το δικαίωμα να υπάρξει έξω από μερικά τετραγωνικά μέτρα. Αν θελήσει να κάμει μερικά βήματα, θα προσκρούσει σ' ένα τοίχο. Αν αλλάξει κατεύθυνση, θα προσκρούσει σ' άλλο τοίχο. Υπάρχει παντού το αδιέξοδο.

Η έκφραση «άλλοι καιροί, άλλα τραγούδια» έχει την αντίζυγή⁴ της: «άλλοι καιροί, άλλα σπίτια». Και «άλλα σπίτια» σημαίνει «άλλοι άνθρωποι». Το σημερινό σπίτι τ' ονόμασαν «κέντρο διερχομένων». Και τ' ονόμασαν πολύ σωστά. Είναι ένα δωμάτιο ξενοδοχείου, επιπλωμένο, διευθετημένο και κατά τον τρόπο του ξενοδοχείου. Δεν είναι καμωμένο, για να στεγάζει μια οικογενειακή ζωή, για να δημιουργεί ατμόσφαιρα οικειότητας. Αλλά για να γίνεται ένας «σταθμός πρώτων βοηθειών» σε ανθρώπους βιαστικούς, που χρειάζονται ένα τόπο να κοιμηθούν, να πλυθούν, να εναποθέσουν τον ιματισμό τους, και να πάρουν το πρωινό τους, καμιά φορά και το μεσημεριανό τους, ποτέ όλα τα γεύματα του εικοσιτετράωρου. Γιατί το βράδυ, που θα το ένιωθαν, που θα το ζούσαν το σπίτι, συνηθίζουν να βρίσκονται έξω. [...] Λογαριάστε, πόσοι άνθρωποι απομένουν στα σπίτια τους το Σαββατοκύριακο. Λογαριάστε, πόσοι άνθρωποι περιφέρονται από ξενοδοχείο σε ξενοδοχείο ολόκληρη τη χρονιά ή και πόσοι έχουν μεταφέρει το σπίτι τους στο ξενοδοχείο. Θα εκπλαγείτε, αντικρίζοντας ένα τεράστιο διεθνή πληθυσμό, που ουσιαστικά δεν έχει σπίτι ή και που, αν έχει, ελάχιστα το χρησιμοποιεί. Και τούτο όχι μόνο, γιατί υπάρχει σοβαρή ανάγκη που τον υποχρεώνει σε τέτοια στάση, αλλά και γιατί έχει καταντήσει από μέσα του «ανέστιος»⁵ και «φερέοικος»⁶. «Ανέστιοι» σιγά σιγά θα καταντήσουμε όλοι μας. Θα μοιράζουμε τη ζωή μας εδώ κι εκεί. Αρχίσαμε κιόλας να τη μοιράζουμε: ανάμεσα στη μόνιμη κατοικία, στο σπίτι της εξοχής, στα κέντρα του παραθερισμού, στις εκδρομές του Σαββατοκύριακου, στα ταξίδια. Το παλιό,

στέρεο νόημα του σπιτιού, που ευνοούσε τις σταθερές καταστάσεις, που έδινε το αίσθημα της μονιμότητας, της ασφάλειας, της συνέχειας, της συνέπειας, που δημιουργούσε και διατηρούσε την παράδοση, σε λίγο θα είναι μια ξεπερασμένη υπόθεση.[...]

Απόσπασμα από δοκίμιο του Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου, που δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα *Ελευθερία* (22-8-65).

1. **στατικό συγκρότημα**· κυριότερο χαρακτηριστικό του είναι η ακινησία.
2. **καινοθήρες**· αυτοί που αναζητούν το καινούργιο, το πρωτοποριακό
3. **σταθερά αισθητικά δεδομένα**· αισθητικές αντιλήψεις γύρω από την ανέγερση των σπιτιών που έχουν δοκιμαστεί από το χρόνο και κληροδοτούνται σ' εμάς.
4. **αντίζυγη**· αντίστοιχη
5. **ανέστιος**· αυτός που δεν έχει σπίτι
6. **φερέοικος**· αυτός που κουβαλάει μαζί του το σπίτι, ο περιπλανώμενος.

ΘΕΜΑΤΑ

- A.** Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου χωρίς δικά σας σχόλια (100 – 120 λέξεις)

Μονάδες 25

- B.1.** Να εκθέσετε σε μια παράγραφο 5-6 σειρών το περιεχόμενο της παρακάτω φράσης του κειμένου.
“Ο ένοικος δεν την εξουσιάζει [την πολυκατοικία], της παραδίνεται. Γίνεται ένας δεσμώτης”.

Μονάδες 5

2. Να χωρίσετε σε ενότητες το κείμενο και να χρησιμοποιήσετε μια δική σας φράση ή μια φράση από κάθε ενότητα για πλαγιότιτλό της .

Μονάδες 10

3. Χρησιμοποιώντας κάθε μια από τις παρακάτω λέξεις γράψτε από μια δική σας πρόταση, ώστε να φαίνεται η σημασία της λέξης. (Οι λέξεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε οποιοδήποτε αριθμό ή πτώση).

θεσμός, προσανατολισμός, αντίληψη, αδιέξοδο, οικειότητα.

Μονάδες 5

4. Ποιος είναι ο σκοπός του συγγραφέα στο δοκίμιο που σας δόθηκε;

α. να μας εκθέσει τις ιδέες του;

β. να μας διασκεδάσει;

γ. να μας παραπλανήσει;

Να δικαιολογήσετε, με συντομία, την απάντησή σας.

Μονάδες 5

Γ. *«Το σπίτι [μονοκατοικία ή διαμέρισμα] προσφέρει το αίσθημα της βεβαιότητας, της ασφάλειας. Είναι ένα άσυλο, ένα καταφύγιο της προσωπικής ζωής. Μέσα στο σπίτι κατοικούν οι πρόγονοι, διατηρείται η συνέχεια της γενιάς ...».*

Με αφορμή τις παραπάνω θέσεις να αναπτύξετε τις προσωπικές σας απόψεις σε ένα άρθρο, που προορίζεται για τη σχολική σας εφημερίδα, επιχειρηματολογώντας σχετικά.
(400-500 λέξεις)

Μονάδες 50

Να μην αναφέρετε στοιχεία που αποκαλύπτουν την ταυτότητά σας (π.χ. όνομα, σχολείο, πόλη ή κάποιο άλλο στοιχείο)